

Araştırma

FARKLI SOSYO- EKONOMİK DÜZEYDEKİ ERGENLERİN ÇOCUKLUK DÖNEMİ İSTİSMAR YAŞANTILARI: ANKARA ALTINDAĞ VE ÇANKAYA ÖRNEĞİ¹

Childhood Abuse Experiences of Adolescents with Different Socio- Economic Statuses: Ankara Altındağ and Çankaya Cases

Gamze ERÜKÇÜ AKBAŞ*

*Arş.Gör., Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Hizmet Bölümü

ÖZET

İstismar çocuğun gelişimini fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan etkileyen bir davranış örüntüsüdür. Literatüre bakıldığında alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocukların daha çok istismara maruz bırakıldığı göze

çarpılmaktadır, fakat yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının fiziksel, duygusal ve cinsel anlamda ne derecede istismara maruz kaldıkları yeteri kadar bilinmemektedir. Bu araştırmanın amacı; farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin çocukluk yaşantılarında maruz kaldığı istismar durumlarını incelemek ve ergenlerin ailelerindeki risk faktörleri ve sorunlarını ortaya koymaktır. Araştırmayı gerçekleştirebilmek için TÜİK'in bölgelere göre gelişmişlik düzeyi (zengin-orta-fakir) verilerine göre oluşturulmuş 6 okul belirlenmiş ve Ankara Altındağ'da 165; Ankara Çankaya'da 166 olmak üzere toplamda 331 ergene ulaşılmıştır. Araştırmada "Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçek fiziksel, duygusal ve cinsel örselenme alt ölçeğinden oluşmaktadır. Ölçek geçmiş yaşamda maruz kalınan istismarı 3 boyutlu olarak ölçmektedir. Elde edilen verilerin girişi SPSS (versiyon 15) ile gerçekleştirilmiştir. Değişkenlerin niteliğine göre; %, t testi, anova, kruskal wallis, korelasyon ve ki-kare gibi analizler kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları; -çocukluk örselenme yaşantılarından edinilen ölçek puanlarına göre- fiziksel ve duygusal istismarın Altındağ ve Çankaya'da eşite yakın olduğunu ve fiziksel ve duygusal istismarın yalnızca alt sosyo-ekonomik düzeyde değil, eğitim ve gelir düzeyi daha iyi düzeyde olan Çankaya'daki ailelerin çocuklarında da görüldüğünü göstermektedir. Bunun yanı sıra araştırmada ailedeki gelir durumunu 740 TL ve altı olarak beyan eden Altındağ'daki ergenlerin fiziksel ve duygusal açıdan diğer gelir gruplarına göre daha fazla örselendiği ortaya konulmuştur. Araştırma sonuçları cinsel istismarın Çankaya'da; ekonomik istismarın ise Altındağ'da daha fazla olduğunu göstermektedir. Araştırma yüksek sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocuklarının da fiziksel, duygusal ve cinsel açıdan örselendiğini göstermektedir. Bu nedenle ailelere yönelik sosyal çalışma uygulamalarının iki sosyo-ekonomik yapıyı içerecek biçimde oluşturulması gerekmektedir.

¹ Bu çalışma "Farklı Sosyo-ekonomik Düzeyden Gelen Ergenlerin Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk İstismarı, Ailelerdeki Risk Faktörleri ve Sorunlar, Farklı Sosyo-Ekonomik Düzey, Sosyal Çalışma.

ABSTRACT

Abuse is a series of behaviours that affect the physical, psychological and social development of the children. Literature reveals that children from lower socio-economic status are more exposed to abuse, but it is not known enough to what extent children of higher socio-economic status families are abused physically, emotionally and sexually. Purpose of this research is to examine the cases of abuse that the adolescents from different socio-economic levels faced in their childhood, and put forth the risk factors and problems in their families. In order to conduct the research 6 schools were determined according to TÜİK (Turkish Statistical Institute) data and 331 adolescents were reached of which 165 were from Altındağ and 166 from Çankaya. Childhood trauma scale was used in the research. This scale is comprised of the physical, emotional and sexual abuse sub-scales. It measures the past abuse in 3 dimensions. The data obtained were processed via SPSS (version 15). Analyses such as %, t test, and ANOVAs, kruskal wallis, correlation, and qi-square were used according to the quality of the variables. The fact that the physical and emotional trauma scores appeared out to be almost equal at Altındağ and Çankaya indicates that physical and emotional abuse are seen not only in the lower socio-economic level, but also in the families in Çankaya whose level of education and income is higher. Besides, it appears out that the adolescents at Altındağ who states that the income of the family is either 740 TL or below were more abused physically and emotionally compared to the other income groups. The research results show that sexual abuse is seen more at Çankaya; and economic abuse is seen more at Altındağ. The study indicated that children of the families from

higher socio-economic levels are also exposed to physical, emotional and sexual abuse. Thus, social work practices with families should be constructed as including the two socio-economic structures.

Keywords: *Child Abuse, Risk Factors and Problems within the Families, Different Socio-Economic Level, Social Work.*

GİRİŞ

Çocukluk döneminde yaşanan istismar ve bunun getirmiş olabileceği travmatik sonuçlar bireyleri yaşam boyu etkilemektedir. Çocuğun ve ergenin istismarı hem bir çocuk hakkı ihlali hem de ailenin refahını etkileyen bir eylem olarak sosyal çalışmanın en temel konularından birini oluşturmaktadır. Çocuk istismarı sosyal çalışmanın çok temel bir konusu olmasına rağmen konunun hassasiyeti ve özellikle bu alanda kapsamlı bir veri tabanının olmayışı çocuk istismarının gerçek boyutları hakkında fikir edinilmesini zorlaştırmaktadır. Mevcut bilgiler ise bazı vakaların gizlenmesi ve ihbar edilmemesi gibi nedenlerden dolayı gerçek durumu tam olarak göstermemekte ve “mağdurlar dünyası” olarak nitelendirilebilecek çoğu çocuk istismarı vakası gizli kalmaktadır.

Yakın tarihte yapılan bir araştırma olan UNICEF’in “Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet” araştırması (2010) Türkiye’de yaşayan 7-18 yaşlar arasındaki çocukların %56’sının fiziksel istismara, %49’unun duygusal istismara ve %10’unun cinsel istismar mağduru olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada şiddet davranışının kaynakları başta aile üyeleri olmak üzere, öğretmenler ve akranlar olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan istismarın büyük oranda kişinin tanıdığı kişiler tarafından

gerçekleştirildiği söylenebilmektedir. İstismar, sıklıkla istismara maruz kalan mağdurların güven ilişkisi kurmuş olduğu yakınları tarafından gerçekleşmekte ve güven ilişkisini zedelemektedir.

Yukarıdaki oranlar dâhilinde ele alındığında; halen Türkiye’de pek çok çocuğun korunma hakkı kaybı yaşaması ise ülkemiz açısından oldukça olumsuz örnekler arasında yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin imzalanmasıyla beraber çocukların refahını artıracak, çocuk haklarının yerine getirilmesi için çeşitli çalışmaların artması beklenirken; özellikle çocuk refahı ile ilgili kapsamlı bir çocuk politikasının olmayışı ise oldukça düşündürücüdür. Erbay’ın çalışmasında da (2012), çocuk refahı alanında hizmet veren kuruluşlar arasındaki koordinasyonsuzluk ve çocuğun korunması görevinin yalnızca eski Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na (SHÇEK) yüklenmesi, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı’nın sorunu çözme doğrultusunda yeteri kadar adım atamaması gibi olumsuzluklar vurgulanmıştır.

İstismarın bazen belirleyici faktörü ve bazense istismardan koruyucu bir faktör olabilen aile kurumu sosyal çalışma uygulamaları açısından oldukça önemli bir konumda yer almaktadır. Çocukluk istismar yaşantılarında aile özellikle -çocuğun aile ile geçirdiği süre bakımından- odak noktasındadır. İstismar yaşantılarının bir parçası olan aile içi istismar ise; aile kavramının değerler sisteminde ne olduğu ve nerede konumlanması gerektiğine dair kuşku oluşturmuştur. Bu bakımdan toplumun “çocukların en güvenli biçimde yaşamlarını sürdürebilecekleri yerin aile olduğu söylemi” ise zaman içerisinde değer kaybetmektedir.

Ülkemizde kesinleşen ve resmiyet kazanan istismar olgularının sıklığı ve dağılımı ile ilgili net verilerin olmaması yaşanan istismarı çok yönlü olarak değerlendirmemize engel olmakla beraber, istismar konusunda sosyo-ekonomik yapının ele alındığı karşılaştırmalı bir çalışma pek az bulunmaktadır. Olayın belirlenmesinin zorluğu ve kayıt altına alınmasındaki bazı yetersizlikler ise mevcut durumun gerçeğin çok altında olduğunu düşündürmektedir. Bu araştırmada bu nedenlerle ilgili olarak lise üçüncü kademede öğrenim gören, TÜİK’in Ankara’daki ilçelerin gelişmişlik düzeyine göre (yoksul, orta, zengin) belirlediği okullardan seçilen farklı sosyo-ekonomik düzeyde olan 16-17 yaşındaki ergenlerin -Altındağ veya Çankaya örneği- geçmiş yaşamlarında istismara maruz kalma durumları araştırılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek sorularında özellikle fiziksel ve duygusal istismar alt ölçeğinde aile odaklı istismar sorunlarının oldukça yoğundur (40 sorunun 22’si aile içi istismarı ele almaktadır). Bu nedenle araştırmada çocukluk yaşantısı istismarı başta aile içi olmak üzere aile dışı bağlamda da ele alınmıştır.

ÇOCUK VE ERGENİN İHMAL VE İSTİSMARI

Çocuk ihmal ve istismarının tarihine baktığımızda, bu sorunun yalnızca günümüz modern toplumlarında değil; Eski Roma’ya kadar dayandığı görülmektedir. Örneğin; Eski Roma’da babaların çocuklarını satma ve öldürme haklarının olduğu; eski Yunanlıların ise engelli çocuklarını öldürdüğü veya terk ettiği bilinmektedir. Bunun yanı sıra Batı’daki Endüstri Devrimi ile çocuklar uzun saatler boyu kötü koşullarda çalıştırılmıştır (Sokullu, 2011, s. 121). Çocuk

ihmal ve istismarının özellikle 20. yüzyılda daha çok konuşulur ve bilim camiaları tarafından daha çok ele alınır olmasının nedenlerinden biri de Zoroğlu ve arkadaşlarının belirttiği gibi, (2001, s. 70) İkinci Dünya Savaşı sonrası çok sayıda yer değiştirmiş, şiddete şahit olmuş, ebeveynini ve arkadaş çevresini yitirmiş, beslenme ve eğitim yetersizliği yaşamak zorunda kalmış çocuğun çocukluk döneminde yaşadığı travmanın ve ruh sağlığı konusunda ciddi sorunlar yaşadığının gözlenmesi ve bu nedenle bilim dünyasının ruhsal travmaların trajik sonuçlarını gözleyebilme olanağı bulmasıdır. Çocukluk dönemi örseleyici yaşantılarının etkilerinin görülmesi özellikle çocuk ihmal ve istismarına olan ilgiyi de artırmıştır.

Yukarıda ele alınan bilgilerin yanı sıra "dövülmüş çocuk sendromu"nun ilk defa 1962 yılında pediatrist olan Kempe ile tanılandığı görülmektedir. Çocuğun istismar durumu ise ilk defa hekimler değil, radyologlar tarafından ortaya çıkarılmıştır, çünkü radyologların istismara maruz kalan hastayla etkileşiminin olmaması, onların daha tarafsız olması nedeniyle istismar daha rahat açığa vurulmuştur (Sokullu, 2011, s. 121). Bunun yanı sıra Zoroğlu ve arkadaşlarının belirttiği gibi (2001, s. 70) Caffey ve arkadaşları tarafından 1972'de "dövülmüş bebek sendromu" tanımlanmıştır.

Ülkemizde çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun yaptığı çalışmada çocukların %46'sının, Türkiye genelinde yapılan bir araştırmaya göre ise çocukların %45'inin (Bulut, 1996) istismara uğradığı belirlenmiştir. Yapılan diğer araştırmada (UNICEF, 2008) tüm bölgelerden toplam 12 ildeki anne-babalara

çocuklarına nasıl disiplin uyguladıkları sorulmuş, verilen yanıtlara göre anne-babaların %9,3'ünün fiziksel şiddet uyguladığı; %7,3'ünün çocukları korkuttuğu, %31,8'inin çocuklarına bağırarak veya yüksek sesle azarladığı belirlenmiştir. Oranlara bakıldığında da çocukluk yaşantıları istismarında ailenin ne denli belirleyici olduğu dikkati çekmektedir.

Beckett'a göre istismarın türleri 3'e ayrılmaktadır (Beckett, 2003, s. 135):

1. Kasıtlı istismar: Burada istismarcı kendi ihtiyaç veya arzusunu tatmin etmek amacıyla istismar davranışı gösterir. Burada istismar önceden planlanmış ve kurgulanmıştır. Bunun en yaygın örneği cinsel istismardır.

2. Stresle ilişkili ihmal ve istismar: İhmal ve istismarın önemli bir çoğunluğu stresle ilişkilidir. Farklı kişiler geçmişleri, koşulları veya mizaçlarına bağlı olarak stres karşısında hassas olabilirler. Bu tür bir kötü muamele çoğu insan için anlaması en kolay olandır. Yoğun bir günün ardından annenin yaramaz çocuğuna bir tokat atması bu madde ile ilişkilendirilebilir.

3. Yeterlilik ile ilişkili ihmal ve istismar: Çocukların kötü muamele görmesi bazen çocuğun ihtiyaçları konusundaki cehalet ile ilişkilidir. Çoğu durumda bu sorun çocuk koruma meselesine kadar varmaz. Ancak bazen bilhassa stresle ilişkili konularla birleştiğinde vakanın boyutları ciddileşir.

Fiziksel İstismar

Finkelhor ve Korbin (1988, akt., Kars, 1996, s. 6) fiziksel istismarı bir çocuğun gelişim ve fonksiyonlarında sürekli bozukluklar ve yaralanmalara neden olan, çocuğa acı veren ve kaza dışı

meydana gelen, insanın çocuğa yönelttiği şiddet olarak tanımlanmıştır. Sheafor ve Horejsi'nin belirttiği gibi (2003, s. 317) kimi fiziksel ve davranışsal belirtilerin gözlenmesi neticesinde muhtemel çocuk ihmal veya istismarı vakalarına ulaşılabilir. Bu belirtiler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Açıklanamayan yaralar ve dayak izi; özellikle yüzün her iki tarafında, vücutta, belde, kalçada ya da gövdede,
- Farklı düzeylerde yara izleri,
- Bir aletin şeklini yansıtan veya simetrik bir kalıp oluşturan, bir bölgede toplanmış birden çok yara,
- Genellikle bir hafta sonu veya bir ziyaretin ardından oluşan yaralar,
- Bir el ve parmakların şeklini gösteren omuzlarda ve boyunlardaki yaralar,
- Özellikle el ayaları, ayak tabanı, bel veya kalçada bulunan sigara yoluyla yapılmış açıklanamayan yanıklar,
- Sıcak su yanıkları-ütü veya elektrikli ocak yanıkları,
- El ve ayak bileklerinde ip izleri,
- Ağızdaki açıklanamayan yaralar (dudakta yırtılma veya diş kırıkları),
- Çocuğun bedeninde bir yetişkinin ısırık izleri,
- Açıklanamayan kırıklar ve baştaki yaralanmalar,
- Retina yırtılması ya da boynun şiddetli sarsılmasından kaynaklanan yaralanmalar,
- Yumruğa bağlı iç yaralanmalar,
- Uyuşturucu alkol, çeşitli ilaçlar ya da ev yapımı kimyasallara bağlı zehirlenmeler.

Şu da unutulmamalıdır ki, çocuk veya ergenin ihmal ve istismarı söz konusu olduğunda eylemi yapan kişinin "niyeti" istismarı gerçekleştirmesi için bir gerekçe olamaz. Böyle bir bakış açısı ihmal ve istismara uğramış bir ergenle çalışan sosyal çalışmacıları (sosyal hizmet uzmanları) ve diğer ilgili meslek elemanlarını daha edilgen kılar. İstismar olayına ilişkin olarak ise bu alanda çalışan mesleklerin istismar olayını daha iyi değerlendirebilmesi, fiziksel bulguların bir kaza mı yoksa bir istismar göstergesi mi olduğunu anlayabilmesi için ise başta sosyal çalışmacılar olmak üzere ilgili çocuk refahı alanında çalışan tüm meslek elemanlarının iyi birer "gözlemci" olmaları gerekmektedir.

Cinsel İstismar

Cinsel istismar, çocuk ve gençler için oldukça özel, utanç verici, aşağılayıcı bir konu olarak algılanmakta ve dolayısıyla çoğu çocuk ve ergen öykülerini anlatmaktan kaçınmaktadır (Hsu ve ark. 2002, akt. Tahiroğlu ve ark., 2008, s. 50). Ne trajik ki çocuğun cinsel istismarı öyle çok da az görülen bir durum değildir. Cinsel istismara uğrayan çocukların çoğu bunu kimseye söylemez, zira ya korkar ya da büyük utanç duyar (Sheafor ve Horejsi, 2003, s. 320). Cinsel istismarın tanıdık bir kişi tarafından uygulanması olan ensesti; Özkan (1997, akt. Erkan, 2004, s. 10), cinsel doyum amacıyla eşlerin birbiriyle beraberliği dışında aile bireylerinden birinin ailenin diğer bir üyesi ile cinsel temasa giden ilişkilerde bulunması olarak tanımlamaktadır.

Sheafor ve Horejsi (2003, s. 318) cinsel istismar belirtilerini şöyle sıralamıştır:

Vajina ve anüsün etrafında ezikler-yaralar, çocuğun iç çamaşırında

kan, genital bölgede kızarıklıklar, kasıklarda kızarıklık ve tahriş, tekrarlanan idrar yolu enfeksiyonu, küçük yaşta hamilelik veya cinsel yolla bulaşan hastalıklar, vajina, bağırsak veya ağızda meni kalıntıları (ilişkinin ardından 3 gün içinde tıbbi test yoluyla anlaşılabilir), mastürbasyona zorlanmış olmak, sıra dışı cinsel oyunlar, cinsellik hakkında sıra dışı bilgi düzeyi, cinsellikle ilgili sıra dışı korku ya da cinsel konularla haddinden fazla ilgilenme, duş banyo ve yatak odalarına ilişkin sıra dışı korku, spor için kıyafet değiştirmede isteksizlik (Vücutundan aşırı utanma nedeniyle), sık sık bir yetişkin tarafından zorlanan okul devamsızlığı, sanat derslerinde sıra dışı veya tuhaf cinsel temalar, çok katlı elbise giyinme (vücudunun korunması için), bir baş etme mekanizması olarak sıklıkla yalnız kalma, cinselliği ön plana çıkaran yetişkinlerle sıra dışı yakın ilişkiler.

Yapılan bir araştırmada cinsel istismara maruz kalan çocuk ve ergenlerin sosyo-demografik özellikleri ortaya konulmaya çalışılmış; vakaların yaşlarının 4-17 arasında değiştiği, cinsel istismara maruz kalma türünün en çok %58 oranla cinsel dokunma olduğu, vakaların psikiyatrik değerlendirmelerinde %18,1'inde travma sonrası stres bozukluğu tanısı konulduğu, %10,2'sinde uyum bozukluğu, %18,9'unda akut stres reaksiyonu bulunduğu tespit edilmiştir (Öztop ve ark., 2010, s. 272).

Roberts ve Infirmery (1999, akt. Ünal, 2008, s. 13) cinsel istismarın çocukta dört önemli etkiyi aynı anda yarattığını belirtmektedir. Bunlar;

Zedelenmiş cinsellik: Bu durumda hem cinsel duygular hem de

cinsel tutumlar normal gelişimlerinden sapabilmektedir.

İhanet: Çocukları cinsel yönden istismar edenler genelde onların tanıdığı ve sevdiği kişilerdir. Bu durum çocukta şiddetli bir şekilde ihanete uğramışlık duygusunu ortaya çıkarmakta; çocukta korku, üzüntü, güven kaybı ile ruhsal çöküntü görülebilmektedir.

Acizlik: Çocuk isteği ve iradesi dışında cinsel istismara maruz kaldığı için kendisini aciz ve çaresiz hissedecektir. Bu da çocukta, öfke, endişe, korkulu rüyalara, bedensel şikâyetlere, suça yönelmelere, öğrenme güçlüklerine ve intikama neden olabilmektedir.

Damgalanmak: Cinsel istismar olayına eşlik eden, kötülük, utanç ve suçluluk gibi kavramlar zamanla çocuğun benlik algısına karışarak onun kendisini böyle algılamasına neden olabilmektedir. Cinsel istismarın tüm etkilerinin damgalanma duygusuyla birleştiği durumlarda ise, çocukta büyük bir soyutlanma duygusu yaşanabileceği ifade edilmektedir.

Duygusal İstismar ve İhmal

Duygusal istismar ve ihmali belirgin olarak tanımlamak daha zordur. Çocuğa yeterli sevgi göstermeme yani sevgi yoksunluğu, çocuğa önem vermeme, tehdit edici şekilde davranma ve çocuğu reddetme, duygusal istismar ve ihmalde rastlanan durumlardır. Duygusal olarak örselenen çocuklar her zaman fiziksel olarak örselenmezler, bununla birlikte fiziksel açıdan örselenmiş çocukların her zaman duygusal olarak da örselendiği bilinmektedir (Bilir ve diğerleri, 1991, s. 46). Yapılan araştırmalar doğrudan ve şiddetli duygusal istismarın çocuklardaki birçok davranış problemi ve öğrenme güçlüğü, yalancılık,

hırsızlık, düşük benlik saygısı, aşırı bağımlılık, depresyon ve saldırganlık gibi özelliklerle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Garrison, 1987, akt. Kozcu, 1990, s. 383).

Güler ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada (Güler ve ark., 2002, s. 129) annelerin %93'ünün çocuklarını duygusal olarak ihmal ve istismar ettikleri, ailede bakılmakla yükümlü çocuk sayısı artıça annelerin ihmal ve istismara maruz bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.

İhmalin fiziksel, duygusal, eğitimsel ve tıbbi olarak karşımıza çıkabileceğini belirten Kara ve ark. (2004) istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir durum olduğunu belirtmiştir. Işıl (1996, akt. Güler ve ark., 2002, s. 129) ise Türkiye genelinde çocukların %45'inin ihmal ve istismara uğradığını belirlemiştir.

İhmalin belirtileri ise aşağıdaki gibidir (Sheafor ve Horejsi, 2003, s.318):

- Yalvarmak, çalmak ya da yemek stoklamak, kilo kaybı, gelişim bozukluğu, saç kıran,
- Okula devam sorunları (bazen ihmalkâr ebeveyn öyle yalnızdır ki çocuğu kendine eşlik etsin diye zorla evde tutar; bazen de çocuk küçük kardeşlerinin bakımı için evde kalır),
- Ebeveynin tıbbi hizmete ayıracağı parası olduğu halde çocukta mevcut bulunan sağlık ve dış problemleri,
- Yemek yeme ve tuvalet davranışlarında ilközellik,
- Sıra dışı yorgunluk hali; beklenmedik zamanlarda uyuyakalma,
- Okulda kamusal alanlarda ve başkalarının evinde gereğinden fazla kalma,

- Yetersiz hijyen, kirli kıyafetler veya havaya uygun olmayan kıyafetler giyme,
- Tehlikeli etkinliklere karşı korunmasızlık.

Çocuk İstismarının Yoksulluk ve Sosyo-Ekonomik Düzey ile İlişkisi

Yoksulluk içinde pek çok sosyal sorunu da barındırabilen bir risk faktörüdür. Cyril Greenland (1987, akt. Beckett, 2003, s.189) olumsuz barınma koşulları, yoksulluk ve işsizliği istismara ilişkin risk faktörlerinden saymıştır. Neil Gutterman'ın bir dizi farklı araştırmaya dair yaptığı tartışmaya göre (2001, akt. Beckett, 2003, s.189) çocuk koruma sistemine bildirilen aileler yalnız ane, işsiz baba, sosyal yardım alma ve/veya yoksul mahallelerde yaşama gibi özellikler göstermektedir. İngiltere Ulusal Araştırma Konseyi'nin raporuna göre (1993, akt. Beckett, 2003, s.189) çocuğa kötü muamelenin büyük oranda "yoksulların en yoksulu" diye ifade edilen nüfus grubunda görülme ihtimali daha fazladır. İngiltere'de Gibbons ve arkadaşlarının araştırmasına göre (1995, akt. Beckett, 2003, s.189) ise, çocuk koruma sistemine kayıtlı çocukların %57'si düzenli bir kazancı olmayan ailelerden gelmektedir. Araştırmalardan bazıları çocuk istismarı ve sosyal statü arasında büyük bağlantı olduğunu göstermektedir (Farrington, 2002). Bu araştırmalar ise, ekonomik yetersizliğin aile içi en önemli stres kaynaklarından biri olduğunu ifade etmiş, strese eşlik eden yoksulluk ve işsizlik, besin yetersizliği, sağlık gibi sorunların çocuk istismarına yol açtığını belirtmiştir. Yoksulluğun getirmiş olabileceği eğitimsizlik ebeveynin çocuk yetiştirme konusunda beceri ve bilgi eksikliği

yaşamaya neden olabilir. Yoksulluk aynı zamanda, ek gelir ihtiyacı nedeniyle çocukların da çalıştırılmasına ve ekonomik açıdan istismar edilmelerine neden olabilmektedir.

Türkiye’de ise farklı yıllarda yapılan araştırmaların yukarıdaki bilgilere oldukça paralel olduğu görülmektedir. Örneğin; Güneysu’nun (1982) Ankara’daki farklı sosyo-ekonomik bölgelerde üç ilkokulun dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinden toplam 229 kız ve erkek öğrenci üzerinde yaptığı araştırmaya göre alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların anne ve babaları tarafından daha çok sevildikleri fakat daha fazla cezalandırıldıkları görülmüş, orta sosyo-ekonomik düzeyde cezalandırmanın üst sosyo-ekonomik düzeye göre daha fazla olduğu ve daha çok erkek çocuklarının cezalandırıldığı ortaya konulmuştur. Yapılan bu araştırmada ailedeki çocuk sayısı arttıkça çocuğa karşı sevgi göstermenin azaldığı, cezalandırmanın ise arttığı görülmektedir. Bunun yanı sıra ilgili araştırmalardan Özdemir’in araştırması (1989) ise alt ve üst sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin ortaokula devam eden 11-15 yaş arasındaki kız ve erkek çocuklarının fiziksel yönden ihmal ve istismar ile sosyal ekonomik düzey arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonucuna göre alt sosyo-ekonomik yapıdaki ailelerin çocuklarını daha çok ihmal ve istismara maruz bıraktığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra İşmen’in çalışmasında (2004) belirttiği bazı çalışmalarda da sonuç yukarıdaki sonuçlara benzerdir. Bu bağlamda Taşdelen (1995) ve Çeşmecici (1995) yaptıkları araştırmalarda alt sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin daha fazla duygusal istismar algıladıkları belirlenmiştir. Kağıtçıbaşı’nın gerçekleştirdiği çocuğun değeri araştırmasında ise

(1990) gelir düzeyi ve eğitim arttıkça ve ailedeki çocuk sayısı azaldıkça çocuğun değerinin arttığı bulunmuştur.

Yukarıda ele alındığı gibi yoksullukla ilgili yapılan araştırmalarda ekonomik stresin ailenin düşük kontrol düzeyi, daha fazla fiziksel ceza kullanması gibi düşmanca davranışları ile ilişkili olduğu ortaya konulmuştur (Conger ve diğerleri, 1994; Paxson, ve Waldfogel, 2002; Smith ve Brooks, 1997, akt. Slack ve diğerleri, 2004, s. 397). Avcı’nın da belirttiği gibi (2011, s. 182); çocukların gerek yaşadıkları sosyal çevrelerinde, gerekse de okul ortamında istismarcı olmalarının ya da istismara uğramalarının nedenlerinden biri ailelerin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzeydir. Çünkü ailenin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzey, ailenin bir yandan çevre tarzının yani sosyal çevrenin nasıl algılanacağını, diğer yandan ise aile içi ilişkilerin tarzını belirlemektedir.

Yoksulluk ve çocuk koruma hizmetleri arasındaki ilişki yapılan çalışmalarda oldukça fazla yer almıştır. İşsizlik, maddi zorluk, alınan refah hizmetlerinin çeşitliliği (örneğin; hizmetin alma durumu, hizmet alınan süre, hizmetin yarar sağlama durumu) gibi unsurlar yoksulluğa dair unsurları içerebilmektedir. Stres ve işsizliğin sonunda gelen ekonomik zorluklar çocuğun istismar edilmesine neden olabilir (Fryer ve Miyoshi, 1996, akt., Slack ve ark., 2004, s. 297).

Yoksulluğun meydana getirmiş olabileceği “gıda yoksunluğu” ise çocukların fiziksel ve zihinsel anlamda gelişimsel güçlükler yaşamaya neden olmaktadır. UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) 2002 raporuna göre ülkemizdeki beş yaş altındaki çocukların %8’inin ağırlığı yaşına göre düşüktür;

bir başka deyişle beslenme yetersizliği göstermektedir. 2011 İnsani Gelişme Raporu'na göre Türkiye'de nüfusun %6,6'sı çoklu yoksunluklar içindeyken, buna ilaveten %7.3'lük bir kesim de çoklu yoksunluklar karşısında hassas konumda yer almaktadır (UNDP, 2012).

Peki yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde çocuk istismarı ne durumdadır? Yoksulluk ve yoksulluğun getirmiş olabileceği çeşitli problemler çocuk istismarı açısından risk taşısa da çocuk istismarı için salt belirleyici olamaz. Yoksullukla çocuk istismarı arasındaki ilişkiyi yorumlarken dikkatli davranmak gerekmektedir. Örneğin, refah düzeyi yüksek ve güçlü ebeveynler yoksullara göre çocuk istismarını otoritelerden gizleyebilmektedir. Gutterman'ın işaret ettiği gibi (2001, akt. Beckett, 2003, s.189) genellikle yoksullar kamu otoritesinin gözetimi altındadır. Hal böyle olunca yüksek sosyo-ekonomik düzeyde çocukların istismara maruz kalabileceğine dair algı da neredeyse silinmektedir. Sosyal yardımlardan yararlanan, çeşitli sosyal hizmet kuruluşlarından ebeveyn eğitimi ve danışmanlık hizmetleri alan, evlerine ve okullarına sosyal incelemeye gidilen ihtiyaç sahiplerinin aile yaşantılarını gözlemek daha kolay olabilir. Her yoksul müracaatçıya çocuğunu potansiyel olarak istismar ve ihmal eden ebeveynler olarak bakmanın ve böylesi bir algının varlığının dışlayıcı olduğu da yadsınmaz. Bu bağlamda sosyal çalışmacıların herhangi bir çocuk istismarı vakasındaki dikkati yalnızca kişilerin yoksulluğu ile bağlantılı çocuğuna ilişkin olumsuz eylemleri değil, bütüncül olarak her sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuğun istismara maruz bırakılabileceği üzerine olmalıdır. Yüksek sosyo-ekonomik

düzeydeki ailelerin çocuk istismarına bakışını anlamaya ve mevcut durumlarını betimlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, farklı sosyo-ekonomik yapıdaki ergenlerin çocukluklarında yaşamış olabilecekleri istismar deneyimlerinin ve ailelerdeki sorunların ve risk faktörlerinin ortaya konulmasıdır. Bu amaca uygun olarak araştırmanın alt amaçları aşağıda yer alan soru cümleleri ile ifade edilmiştir:

- Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin cinsiyeti ile çocukluk dönemi istismarı (fiziksel, duygusal ve cinsel istismar) arasında bir ilişki var mıdır?
- Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin aile özellikleri (aile yapısı, kardeş sayısı, ebeveyn gelir durumu) ile çocukluk dönemi istismarı (fiziksel, duygusal ve cinsel istismar) arasında bir ilişki var mıdır?
- Ergenlerin ebeveyn özellikleri (ebeveyn eğitimi) ile çocukluk dönemi istismarı (fiziksel, duygusal ve cinsel istismar) arasında bir ilişki var mıdır?
- Ergenlerin ailedeki öfke kontrol sorunları, stres yaşantıları ve babadan anneye şiddetin uygulanma durumu ile çocukluk dönemi istismarı (fiziksel, duygusal ve cinsel istismar) arasında bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Bu çalışmada temel olarak "tarama modeli" kullanılmıştır. Taramalar, kişilerin kendilerinin belirttiği inançları ve davranışları ile ilgili araştırma soruları için oldukça uygundur. Pek çok

insana inançlarını, görüşlerini, özelliklerini ve geçmişteki ya da şimdiki davranışlarını soran tarama araştırmasını tercih eden araştırmacılar genellikle taramalarda çoğunlukla tek seferde pek çok şey hakkında soru sormaktadırlar (Neuman, 2010, s. 395). Bu araştırmada ergenlerin geçmiş yaşamlarındaki istismar yaşantılarını öğrenebilmek amacıyla ergenlerin geçmiş yaşantıları, ergenlerin görüşlerine dayalı olarak olduğu gibi betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada tekil tarama modeline uygun olarak betimsel analizler (ortalama, yüzde gibi) yapılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmada çocukluk yaşantılarına ilişkin istismarın bazı değişkenler ile ilişkisi korelasyon analizi aracılığıyla ele alınmıştır. Bu nedenle bu araştırmada ilişkisel tarama modelinin izleri de görülmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Ankara'daki düşük veya yüksek sosyo-ekonomik statüdeki lise üçüncü sınıfta okumakta olan ergenler oluşturmaktadır. Turgut Özal Üniversitesi tarafından Ankara'nın 16 merkez ilçesinde 3 bin hanede, 7 bin 452 kişi üzerinde yapılan araştırmada başkent'in ilk kentsel yoksulluk haritası çıkarılmıştır. Bu araştırmaya göre, Ankara'nın kentsel alanında yoksulluk oranı %7,3 olarak belirlenmiş ve yıllık kişi başına gelir düzeyinin 21 bin 210 lirayla en yüksek Çankaya'da olduğu öğrenilmiştir (Ankara Kalkınma Ajansı, 2012). Bu nedenle çalışmada yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ilçe olarak Çankaya ilçesi seçilmiştir. Yapılan söz konusu araştırmada Akyurt'ta çalışanların %51'inin ve Altındağ'da çalışanların %53'ünün mevcut gelirleriyle geçemediği bilgisinden hareketle düşük

sosyo-ekonomik düzeyi temsil olarak Altındağ ilçesi seçilmiştir. Söz konusu araştırmanın verileri ilçelerin seçilmesi noktasında yardımcı olmuş, Altındağ ve Çankaya ilçelerindeki okullar çalışma evreni olarak ele alınmıştır. Türkiye İstatistik Kurumundan Altındağ ve Çankaya'da ilçelerindeki mahalle ve cadde bazında bölgelere göre gelişmişlik düzeyi (Fakir-orta ve gelişmiş yerler) bilgisi edinilmiş, oranlı küme örnekleme yoluyla okullar seçilmiştir. Oranlı küme örnekleme; Ankara'daki okulların sosyo-ekonomik düzeye göre ayrışması yoluyla yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında değerlendirilmesi düşünülen değişkenlere ait bilgiler soru kâğıdı ve "Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeği" ile toplanmıştır. Bu ölçek Bernstein, David P. ve arkadaşları tarafından (1994) çocukluk dönemindeki istismarı ölçmek amacıyla geliştirilmiş ve ölçeğin sonuçları "Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect" isimli makalede yayınlanmıştır. Ölçeğin çevrilmesinde kullanılan "abuse" kelimesi ölçeği Türkçeye çeviren kişiler tarafından "istismar" olarak çevrilmiştir. Örselenmeden kastedilen anlam ise daha bilinen adıyla istismardır.

Bu soru kâğıdında yer alan bilgiler;

- Ergenlerin ve ailelerinin özelliklerini içeren sorular
- Ailelerdeki sorunları ve risk faktörlerine ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

Ölçekte ise; ergenlerin çocukluk yaşantısındaki duygusal, fiziksel ve cinsel istismarı belirlemek için sorulan sorular yer almaktadır.

Araştırmada “Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeği” kullanılmıştır ve bu ölçeğin kullanılma nedeni istismarın türlerine ilişkin olası geçmiş yaşam deneyimlerinin ortaya çıkarılmasının istenmesidir. Bu ölçek Bernstein ve arkadaşları tarafından hazırlanmıştır ve ölçeğin Cronbach alfa katsayıları 0,79 ve 0,94 arasında bulunmuş, geçerlik ve güvenilirliği yüksek olarak saptanmıştır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlaması Aslan ve Alparslan (1999) tarafından yapılmış olup geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında test güvenilirliği 0,96 olarak saptanmıştır. Bu ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının olumlu sonuç vermesi ölçeğin kullanılması ve tercih edilmesini kolaylaştırmıştır. Ölçekte fiziksel istismar sorularından toplamda 16 soru, duygusal istismar alt ölçeğinde toplamda 19 tane cinsel istismar alt ölçeğinde toplamda 5 soru bulunmaktadır. Bu ölçek Likert tipi bir ölçek olup ölçekte yer alan seçenekler “hiçbir zaman”, “nadiren”, “bazen”, “sıklıkla”, “çok sık”a uzanan bir yelpazede verilmiştir. Puanlamada bu doğrultuda her madde için 1-5 arasında değişmektedir. Türkçeye çevrilen ve bazı anlaşılmayan soruların çıkarılmasıyla uyarlanan ve yararlanılan ölçekte ise alınabilecek en üst puan 200, en alt puan 40 olup; duygusal kötüye kullanım ve duygusal ihmal alt ölçeği için bu değerler 19 ve 95, fiziksel kötüye kullanım alt ölçeği için bu değerler 16 ve 80, cinsel kötüye kullanım alt ölçeği için bu değerler 5-25’dir (Aslan ve Alparslan, 1999, s. 278).

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın ön uygulaması 25 öğrenci ile Çankaya Lisesinde yapılmış, ergenlerin büyük bir kısmının istismar sözcüğünün anlamını bilmedikleri

görülmüştür. Bu nedenle araştırmaya katılan tüm öğrencilere istismar sözcüğünün anlamı açıklanmıştır. İstismarın kötü muamele ve şiddet davranışı olduğu araştırmaya katılan tüm ergenlere açıklanmıştır. Araştırmanın ön uygulamasında ergenlerin istismar yaşantılarını birbirleri ile paylaştıkları gözlenmiştir. İstismar yaşantılarının gizli kalması gerektiği ve herhangi bir etiketlenmeye izin verilemeyeceği nedeni ile ergenler istismar yaşantılarını paylaşmaması noktasında uyarılmış ve tek sıra halinde oturtularak soruların yalnızca kendilerinin cevaplama sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma niceliksel bir araştırma olduğu için verilerin analizi SPSS 15.0 programı aracılığı ile yapılmıştır. Değişkenlerin niteliğine göre yüzde analizleri yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini anlayabilmek için Alfa Cronbach testi yapılmış ve 0.89 güvenilirliğe erişilmiştir. Araştırmada verilerin analizinde kıkare, t ve anova testi ve korelasyon kullanılmıştır. Verilerin dağılımının düzensiz olduğu kısımlarda non-parametrik testler arasında yer alan Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda çizelge halinde sunulmuştur.

Yukarıdaki çizelgeye bakıldığında ergenlerin fiziksel istismar ve duygusal istismar puanlarının birbirine çok yakın olduğu görülmekte; cinsel istismar puanının ise Çankaya ilçesinden araştırmaya katılan ergenlerde daha çok olduğu dikkati çekmektedir.

Genel istismara bakıldığında ise toplam istismar puanının Altındağ’da 57,74; Çankaya’da ise 56,98 olduğu

Çizelge 1. Ergenlerin Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeğinin 3 Alt Ölçeğinden Aldığı Ortalama Puanlar

YER	Fiziksel İstismar Alt Ölçeği		Duygusal İstismar Alt Ölçeği		Cinsel İstismar Alt Ölçeği	
	Ortalama Puan	Toplam Ortalama Puan	Ortalama Puan	Toplam Ortalama Puan	Ortalama Puan	Toplam Ortalama Puan
Altındağ	1,38	22,08	1,59	30,21	1,09	5,45
Çankaya	1,31	20,96	1,53	29,07	1,19	5,95
Genel Ortalama	1,34	21,54	1,56	29,74	1,14	5,70

görülmektedir. “Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeği”nden alınabilecek maksimum puanın 200 olduğu düşünüldüğünde yukarıdaki puanlar eşliğinde ergenlerin geçmiş yaşamlarında neredeyse orta dereceye yakın istismara maruz kaldıklarını söylemek mümkündür. Altındağ ve Çankaya’da toplam istismar puanlarının (fiziksel, duygusal, cinsel) birbirine çok yakın çıktığı görülmektedir. Sosyo-ekonomik yapının en önemli göstergelerinden biri olan eğitim ve gelir ekseninde sonuçlara bakıldığında; özellikle çocukluk yaşantıları istismarının her gelir ve eğitim düzeyindeki ebeveynlerin çocuklarında görüldüğü söylenebilmektedir. Aşağıda gelir ve istismar ilişkisi ilçelere göre ele alınmış ve yapılan t testi ile iki grup

arasında (Altındağ-Çankaya) bir farklılaşmanın olup olmadığı bilgisi edinilmeye çalışılmıştır.

Fiziksel istismar alt ölçeğinden edinilen bulgulara bakıldığında Altındağ’da araştırmaya katılan ergenlerin fiziksel istismar ortalama puanının 22,08; Çankaya’da araştırmaya katılan ergenlerin fiziksel istismar ortalama puanının 20,96 olduğu görülmektedir. Ergenlerin fiziksel istismar alt ölçeğinden edinilen bulgularına bakılarak ergenlerin geçmiş yaşam deneyimlerinde az derece örselendiği söylenebilir. Sosyo-ekonomik yapı açısından ele alındığında ise Altındağ ve Çankaya’daki istismar puanlarının birbirine çok yakın oluşu fiziksel istismarın Çankaya ve Altındağ

Çizelge 2. Ergenlerin Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeğinin Fiziksel İstismar Alt Ölçeğinden Aldığı Ortalama Puanlar

YER	Fiziksel İstismar Alt Ölçeği				
	N	Ortalama Puan	Standart Sapma	İstatistik t değeri	Toplam Ortalama Puan
Altındağ	165	1,38*	0,41	-1,43*	22,08
Çankaya	166	1,31*	0,40		20,96

*p>0,05

örneğinde her sosyo-ekonomik yapıda görülebileceğini gösteren niteliktedir. Farklı sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden iki ilçe ile fiziksel istismar arasındaki ilişkiye bakıldığında ise bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Bulgular fiziksel istismarın Altındağ ve Çankaya'nın temsil ettiği sosyo-ekonomik yapı ile ilişkili olmadığını söylemektedir. Literatüre bakıldığında ise araştırmanın bulgularının literatürden farklı olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin Aral ve ayrıca Browne (Aral, 1997; Browne, 1990) çocuğun fiziksel istismarının daha çok alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde olduğunu belirtmiştir. Diğer çalışmalarda da alt sosyo-ekonomik düzeyin çocuklarını diğer sosyo-ekonomik düzeylere göre daha çok istismara maruz bıraktıklarına ilişkin araştırma sonuçları mevcuttur (Taşdelen, 1995; Çeşmecici, 1995; Özdemir, 1989; İşmen, 2004; Arıkan, 1998; Aral, 1997). Bunun yanı sıra bazı çalışmalarda özellikle alt sosyo-ekonomik düzeydeki istismar olaylarının diğer sosyo-ekonomik düzeylere göre daha fazla polise ve diğer kamu kuruluşlarına yansıdığı, özellikle orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde olayın pek dışarıya yansıtılmadığı yer almaktadır (Gökler, 2006). Bu nedenle üst sosyo-ekonomik düzeydeki

ergenlerin aile ve sosyal yaşantılarında fiziksel anlamdaki istismardan şüphe duyulması gerekmektedir.

Çizelge 3'te görüldüğü gibi ergenlerin duygusal istismar alt ölçeğinden aldığı puan Altındağ'da 30,21; Çankaya'da ise 29,07'dir. Duygusal istismar puanı görece Altındağ'da daha yüksek olduğu görülmekle beraber puanların birbirine fiziksel istismar alt ölçeğindeki gibi çok yakın olduğu görülmektedir. "Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeği"nin alt ölçeği olan duygusal istismar alt ölçeğinden edinilen puanlar ergenlerin çocukluklarında az derecede örselendiklerini ortaya koymaktadır. İstatistiksel açıdan ele alındığında ise sosyo-ekonomik düzey ile duygusal istismar arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı söylenebilir ($p>0,05$). Bulgular duygusal istismarın sosyo-ekonomik düzeyden bağımsız olarak gerçekleştiğini söylemektedir. Duygusal istismar puanları ergenlerin çocukluk yaşantılarında çok şiddetli olmasa da örselendiklerini ortaya koymaktadır.

Yapılan istatistiksel analiz farklı sosyo-ekonomik yapıyı temsil eden ilçeler ile cinsel istismar arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu söylemektedir ($p<0,01$). T testi sonuçları ve puan ortalamaları değerlendirildiğinde Çankaya

Çizelge 3. Ergenlerin Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeğinin Duygusal İstismar Alt Ölçeğinden Aldığı Ortalama Puanlar

YER	Duygusal İstismar Alt Ölçeği				
	N	Ortalama Puan	Standart Sapma	İstatistik t değeri	Toplam Ortalama Puan
Altındağ	165	1,59	0,51	- 0,88*	30,21
Çankaya	166	1,53	0,53		29,07

* $p>0,05$

Çizelge 4. Ergenlerin Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeğinin Cinsel İstismar Alt Ölçeğinden Aldığı Ortalama Puanlar

YER	Cinsel İstismar Alt Ölçeği				
	N	Ortalama Puan	Standart Sapma	İstatistik t değeri	Toplam Ortalama Puan
Altındağ	165	1,08	0,48	2,37*	5,40
Çankaya	166	1,19	0,28		5,95

*p<0,01

ilçesindeki ergenlerin Altındağ'a göre çocukluk yaşantılarında cinsel açıdan daha çok örselendiği ortaya konulmuştur. Sosyo-ekonomik yapı ile cinsel istismar arasındaki literatür bilgilerine bakıldığında; cinsel istismarın her sosyo-ekonomik düzeyde görüldüğüne dair bilgilerin var olduğu görülmektedir (Finkelhor, 1994). Fakat bu araştırmanın bulguları cinsel istismarın yüksek sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden Çankaya ilçesinde daha çok olduğunu söylemektedir. Bu bulgu yüksek sosyo-ekonomik düzeyde daha az algılanan istismarın düşüncesinin daha çok sorgulanması gereğini düşündürmektedir.

Aşağıdaki çizelgede ergenlerin yaşamış olduğu, duygusal, fiziksel ve cinsel istismarın boyutlarını yüzdesel olarak belirlemek için şöyle bir analiz yapılmıştır. Örneğin Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeğinin fiziksel istismar alt ölçeğinde toplamda 16 soru bulunmaktadır. Likert tipli beş seçenekli olan ölçeğe yanıt verilebilecek toplam seçenek sayısı $166 \times 16 = 2656$ 'dır. Bu seçeneklerin yüzdesel dağılımı bize genel olarak ergenlerin bu alt ölçekle ilgili olarak verdiği yanıtların dağılımını verecektir.

Ergenlerin sorulara verdiği cevapların yüzdesel dağılımından yola çıkıldığında, ergenlerin 1/5'inin fiziksel

istismara farklı düzeylerde maruz kaldığı görülmektedir.

Bilir ve arkadaşlarının Ankara'da yaptığı istismar araştırmasında (1991) Ankara'da çocukların fiziksel istismara maruz kalma oranı %23,1 bulunmuştur. Yıldırım'ın Altındağ ilçesinde yaptığı şiddet araştırmasında ise bu oran %30 bulunmuştur (baba ve annenin şiddet uygulama oranı ortalaması ele alınmıştır). Paslı'nın Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezine istismar şüphesi ile çocukların değerlendirilmelerine yönelik olarak yaptığı araştırmada ise (2009) gelen çocukların %36,5'inin fiziksel istismar, %3,2'si şüpheli fiziksel istismar mağduru olduğu bilgisi edinilmiştir. Özellikle Ankara ilçesinde çocuklara yönelik fiziksel istismar oranlarına bakıldığında bu oranın %20-40 arasında değiştiği gözlenmektedir. Bu araştırmada Altındağ ve Çankaya örneğinde ergenlerin "Çocukluk Yaşantıları Örselenme Ölçeği"nin alt ölçeği olan fiziksel istismar ölçeğine verdikleri yanıtlardan yola çıkıldığında fiziksel istismarın %21 dolaylarında olduğu görülmektedir. Bu çalışmaya göre fiziksel istismarın ciddi oranlarda olduğu; her 5 çocuktan birinin fiziksel istismara maruz kaldığını söylemek mümkündür.

Ergenlerin sorulara verdiği cevapların yüzdesel dağılımından yola

Çizelge 5. Ergenlerin Fiziksel İstismara Maruz Kalma Durumunun Yüzdesel Dağılımı

Fiziksel İstismar Altındağ: (Seçenek Toplamı: 2640) Çankaya: (Seçenek Toplamı: 2656)	Altındağ		Çankaya	
	İşaretlenen seçenek sayısı	%	İşaretlenen seçenek sayısı	%
Hiçbir zaman	2055	77,37	2171	81,7
Nadiren	323	12,23	271	10,2
Bazen	161	6,09	119	4,56
Sıklıkla	48	1,81	54	2,0
Çok Sık	53	2,0	41	1,54

çıkıldığında, ergenlerin 1/3'ünün yukarıdaki ele alınan oranlar dâhilinde istismara farklı düzeylerde maruz kaldığı görülmektedir. Yıldırım'ın araştırmasında (2006) duygusal istismar oranı %29,4 iken; bu çalışmada yanıtlardan yola çıkıldığında bu oranın 1/3 olduğu görülmektedir. Yanıtlardan edinilmeye çalışılan duygusal istismar oranı bu çalışmada Yıldırım'ın araştırmasında yakın çıkmıştır.

Ergenlerin sorulara verdiği cevapların yüzdesel dağılımından yola çıkıldığında, ergenlerin Altındağ'da %5'inin, Çankaya'da ise %10'unun yukarıdaki ele alınan oranlar dâhilinde cinsel istismara farklı düzeylerde maruz kaldığı görülmektedir.

Bunun yanı sıra cinsel istismarla ilgili yapılan araştırmalarda oranların birbirinden farklılaştığı görülmekle beraber

Çizelge 6. Ergenlerin Duygusal İhmal ve İstismara Maruz Kalma Durumlarının Yüzdesel Dağılımı

Duygusal İstismar Altındağ: (Seçenek Toplamı: 3135) Çankaya: (Seçenek Toplamı: 3154)	Altındağ		Çankaya	
	İşaretlenen seçenek sayısı	%	İşaretlenen seçenek sayısı	%
Hiçbir zaman	2080	66,34	2179	69,08
Nadiren	594	18,94	554	17,56
Bazen	232	7,4	212	6,72
Sıklıkla	121	3,85	112	3,55
Çok Sık	108	3,45	97	3,075

Çizelge 7. Ergenlerin Cinsel İstismara Maruz Kalma Durumlarının Yüzdesele Dağılımı

Cinsel İstismar Altındağ: (Seçenek Toplamı: 825) Çankaya: (Seçenek Toplamı: 830)	Altındağ		Çankaya	
	İşaretlenen seçenek sayısı	%	İşaretlenen seçenek sayısı	%
Hiçbir zaman	782	91,15	751	90,4
Nadiren	28	3,39	37	4,5
Bazen	7	0,84	23	2,8
Sıklıkla	1	0,12	5	0,6
Çok Sık	7	0,84	14	1,7

Türkiye’de cinsel istismarın %9 dolaylarında olduğu yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur (Turhan ve arkadaşları, 2006). UNICEF’in Türkiye’de yaptığı araştırmada ise tanık olunan istismar türleri ele alındığında ise cinsel istismarın %10 olduğu bulunmuştur. Sonuçlara bakıldığında bu araştırmanın verilerinin UNICEF’in yaptığı araştırmanın (2010) bulguları ile çok benzer olduğu görülmektedir.

Diğer Değişkenlere İlişkin Bulgular

Araştırmada bağımsız değişkenler cinsiyet, kardeş sayısı, aile yapısı, gelir durumu, anne ve baba eğitimi olarak belirlenmiştir. Buna göre; cinsiyete göre ergenlerin fiziksel istismara maruz kalma durumu $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuş ve erkeklerin fiziksel açıdan kızlara göre daha çok örselendiği bilgisi edinilmiştir. Literatürde bazı bilgiler fiziksel ve duygusal istismara maruz kalma durumunun cinsiyete göre değişmediğini göstermektedir. Örneğin; Bilir ve arkadaşlarının

50.473 çocuk üzerinde yaptığı araştırmanın sonuçları, çocukların cinsiyetler arasındaki farkın fiziksel ceza alması bakımından istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ortaya koymuştur (Bilir ve ark., 1991). Paslı’nın Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi’nde 2007-2009 yılları arasındaki istismar vakalarını değerlendirdiği araştırmasında (2009) fiziksel istismar mağduru çocukların neredeyse eşit miktarda olduğu görülmektedir. Bu sayı kız çocuklarında 9 iken; erkek çocuklarında 10 bulunmuştur. Literatürdeki bazı diğer bilgilerde ise yukarıdaki bilgilerin tam tersi bilgiler görmekteyiz; örneğin Yıldırım’ın araştırmasında (2006) aile içinde erkeklerin kızlardan daha çok fiziksel istismara maruz kaldıkları bulunmuştur. Oskay’ın Ankara’da 200 lise öğrencisi ile yaptığı araştırmada ise (1991) erkeklerin kızlardan daha çok dövüldüğü ortaya çıkarılmıştır. Kozcu ve Zeytinoğlu da Ege Bölgesinde 767 kişi üzerinde yaptıkları araştırmada (1990) istismar edilen çocukların %72 sinin erkek çocuklar olduğunu belirlemişlerdir.

Bunun yanı sıra istatistikî olarak anlamlı olmasa da ($p>0,05$); fiziksel istismar alt ölçeğinde olduğu gibi duygusal istismar alt ölçeğinden alınan puanların Altındağ ve Çankaya'da araştırmaya katılan erkeklerde daha fazla olduğu dikkati çekmektedir. Yıldırım'ın Altındağ ilçesinde yaptığı şiddet araştırmasında ise (2006) babanın kendisine ve kardeşlerine duygusal istismar davranışında bulunduğunu ifade eden erkek oranı %54,8; kızların oranı ise %45,2'dir. Yine aynı araştırmada annenin kendisine duygusal istismar davranışında bulunduğunu söyleyen erkeklerin oranı %36,2 iken; kızların oranı %63,8 bulunmuştur. Yapılan bu araştırmanın bulgularının özellikle babanın istismarı ile cinsiyet ilişkisinin ele alındığı bulgularla benzer nitelikte olduğu görülmüştür. Kars'ın araştırmasında ise (1996), bu araştırmanın bulgularına paralel olarak erkeklerin kızlardan daha çok duygusal açıdan örselendiği görülmektedir.

Yukarıdaki bilgilere ek olarak Altındağ ve Çankaya ilçesindeki erkeklerin cinsel açıdan kızlara göre daha çok örselendiği sonucuna ulaşılmaktadır ($p<0,01$). Araştırmanın bu sonucu araştırmacıyı oldukça düşündürmekle beraber; ölçekte cinsel istismar bağlamında ele alınan; en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişki, cinsel amaçlı temas, cinsellikle ilgili bir şeyler izlettirmeye zorlanma ve tehdide maruz kalma gibi eylemlere en az kızlar kadar erkeklerin de maruz kalma riski olduğu düşünülmektedir.

Kardeş sayısı: Bu araştırmada ergenlerin kardeş sayısı ile fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ve ilgili puan türleri arasındaki korelasyon istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Aile yapısı ile (geniş, çekirdek, tek

ebeveynli aile) fiziksel istismar arasındaki ilişkiye bakıldığında bu ilişkinin her iki ilçe örneğinde de anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmasa da Çankaya'da tek ebeveynli ailelerin çocuklarının; Altındağ'da ise geniş aileye mensup çocuklarının fiziksel istismar puanlarının daha yüksek olduğu dikkat çekmiştir. Bunun yanı sıra her iki ilçenin de ele alındığı ($n=331$) analizde geniş aile ve tek ebeveynli ailelerin duygusal istismar puan ortalamalarının çekirdek aileye göre daha yüksek olduğu görülmektedir ($p <0,05$). Genel ortalamalardaki ilişkinin anlamlı oluşu; özellikle geniş aile ve tek ebeveynli ailelerin çocuklarının duygusal istismar açısından daha riskli konumda kalabileceğini göstermektedir. Aile yapısı ile cinsel istismar arasındaki ilişkiye bakıldığında bu ilişkinin her iki ilçe örneğinde de anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Ebeveyn gelir durumuna göre ergenlerin fiziksel istismar alt ölçeğinden aldıkları puanlar her iki ilçe özelinde karşılaştırılmış ve bu araştırmada gelir ile fiziksel istismar arasındaki ilişki kısmen kurulabilmiştir. Buna göre Altındağ (740 TL ve altı, 740-1000, 1000-2000 TL arası geliri olan ebeveynler) ile Çankaya'daki (3100-5000, 5000 ve üstü geliri olan ebeveynler) ergenlerin fiziksel istismarı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Bunun yanı sıra gelire fiziksel istismar arasındaki ilişki bir kere daha farklı biçimde sınanmış ve geliri asgari ücretin altında olan ergenler ile asgari ücretin üzerinde olan ergenler kıyaslanmıştır. Buna göre geliri 740 ve altı ailelerin üst gelir gruplarına göre daha fazla fiziksel açıdan örselendiğini istatistikî

açından söylemek mümkündür ($p<0,05$). Daha önce de ifade edildiği gibi Ulusal Araştırma Konseyi'nin raporu (1993, akt. Beckett, 2003, s.189) çocuğa kötü muamelenin büyük oranda "yoksulların en yoksulu" diye ifade edilen nüfus grubunda görülme ihtimalinin daha fazla olduğunu vurgulamıştır. Fiziksel istismara ilişkin tüm bulgular bütüncül olarak değerlendirildiğinde fiziksel istismarın Çankaya'da da en az Altındağ kadar görülmekte olduğu, bunun yanı sıra Altındağ'daki 740 ve altı gelire sahip ailelerdeki ergenlerin fiziksel istismara diğer gelir gruplarına göre biraz daha fazla maruz kaldığı söylenebilmektedir.

Yukarıdaki bulgu ile benzer şekilde ilçelere göre duygusal istismar puanları karşılaştırıldığında duygusal istismarın her iki ilçe kıyaslandığında gelire göre farklılaşmadığı görülmüş ve asgari ücretin üzerinde yaşam standardına sahip olan ergenler ile asgari ücretin altında yaşam standardına sahip olan ergenlerin duygusal istismara maruz kalması açısından bir farklılaşma olup olmadığını analiz edilmiştir. Buna göre 740 altı geliri olan ergenlerin duygusal açıdan daha çok örselendiğini söylenebilmektedir ($p<0,05$). Özet olarak duygusal istismarın Çankaya'daki araştırmaya katılan ergenlerde de en az Altındağ'daki ergenler kadar görülebildiği ortaya konulmuştur. Bunun yanı sıra Altındağ'da geliri 740 ve altı olan ergenlerin duygusal açıdan diğer üst gelir gruplarına göre daha dezavantajlı olduğu ve daha çok örselendiği söylenebilmektedir.

Gelir ile cinsel istismar arasındaki ilişkiye bakıldığında bu ilişkinin Altındağ'da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu ($p<0,05$); Çankaya'da ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Çizelge 4'te ele alınan

bilgilerde yüksek sosyo-ekonomik düzeyin temsilcisi olan Çankaya'da da cinsel istismar puanının Altındağ'ın genel ortalamasından yüksek olduğu ortaya konulmuştu. Tüm sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde cinsel istismarın çocukluk yaşantıları cinsel istismar ölçeğinden edinilen puan ortalamaları bakımından en çok Çankaya ilçesinde araştırmaya katılan ergenlerde görüldüğü bulunmuş olmakla beraber cinsel istismar Altındağ ilçesinde ağırlıklı olarak 740 ve altı gelir düzeyine sahip ergenlerde görülmektedir. Geliri asgari ücretin altında ve üstünde olan ergenler karşılaştırıldığında ise cinsel istismar yönünden istatistiki bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Özet olarak Çankaya ilçesinde araştırmaya katılan ergenlerin cinsel istismara daha fazla maruz kaldığı sonucuna varılmış; Altındağ ilçesinde ise ağırlıklı olarak 740 ve altı gelir düzeyine sahip ergenlerde cinsel istismarın daha çok olduğu görülmüştür.

Annenin eğitimine göre ergenlerin duygusal, fiziksel istismar alt ölçeğinden aldıkları puanların korelasyonuna bakıldığında ise anne eğitimine göre her 2 istismar türünde bir farklılaşma görülmeyeceği dikkati çekmiştir ($p>0,05$). Cinsel istismarda ise anne eğitimi ile ergenlerin çocukluk yaşantılarında cinsel istismara maruz kalıp kalmadıklarını ortaya koyan çocukluk yaşantıları cinsel istismar alt ölçeğinden edinilen puanlar arasındaki korelasyonun istatistiki açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. ($p<0,01$). Buradan şöyle bir çıkarım yapılabilir:

Eğitilmiş annelerin de çocukları cinsel istismara maruz kalmaktadır. Özellikle daha evvel ele alınan çizelgelerde de Çankaya'daki ergenlerin cinsel açıdan

daha çok istismara maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştı. Özet olarak bu araştırmada her eğitim düzeyindeki annelerin çocuklarının fiziksel ve duygusal istismara maruz kaldığı görülse de; özellikle cinsel istismara maruz kalan ergenlerin annelerinin eğitim düzeyinin daha iyi olduğu görülmektedir. Eğitimli annelerin çocuklarının cinsel anlamda istismara maruz kalması ise şaşırtıcı bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Babanın eğitimine göre ergenlerin duygusal, fiziksel, cinsel istismar alt ölçeğinden aldıkları puanların korelasyonuna bakıldığında ise baba eğitimine göre her 3 istismar türünde bir farklılaşma görülmeyeceği dikkati çekmiştir ($p>0,05$).

Yukarıdaki bulguların yanı sıra ergenlerin aile içinde yaşamış olduğu sorunlar ile istismar arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Buna göre aile içi öfke kontrol sorunları yaşayan ergenlerin fiziksel istismar puanlarının yaşamayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan istatistiksel analiz aile içi öfke kontrol sorunları ile çocukluk yaşamındaki fiziksel istismar arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu söylemektedir ($p<0,01$). Buna göre bulgular -her iki ilçe örneğinde de- aile içi öfke kontrol sorunları yaşayan ergenlerin çocukluk yaşamında aile içi öfke kontrol sorunları yaşamayanlara göre daha çok örselendiğini söylemektedir. Yukarıdaki sonuçlara benzer olarak; aile içi öfke kontrol sorunları yaşayan ergenlerin duygusal istismar puanlarının yaşamayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. İstatistiksel analiz aile içi öfke kontrol sorunları ile çocukluk yaşamındaki duygusal istismar arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu söylemektedir ($p<0,01$). Bu bulgulara göre aile içi öfke kontrol sorunları yaşayan

ergenlerin çocukluk yaşamında aile içi öfke kontrol sorunları yaşamayanlara göre duygusal açıdan daha çok örselendiğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra Altındağ'da aile içi öfke kontrol sorunları ile ergenin cinsel istismara maruz kalması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken ($p>0,05$); Çankaya'da aile içi öfke kontrol sorunları ile ergenin cinsel istismara maruz kalması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre Çankaya'da aile içi öfke kontrol sorunları yaşadığını ifade eden ergenlerin cinsel açıdan daha çok örselendiği ortaya konulmuştur. Özet olarak denilebilir ki ergenlerin fiziksel ve duygusal istismarında aile içi öfke kontrol sorunları belirleyicidir. Cinsel istismarda ise özellikle aile içi öfke kontrol sorunları yaşadığını belirten Çankaya'daki ergenlerin daha çok cinsel açıdan istismara maruz kalması aile içi sorunların ergeni hem içe (aileye) hem de dışarıya karşı güçsüzleştirdiğinin önemli göstergelerindedir.

Her iki ilçe örneğinde de ailede stres yaratıcı yaşam olaylarının olduğunu ifade eden ergenlerin fiziksel istismar alt ölçeğinden aldığı puanların; ailede stres yaratıcı yaşam olaylarının yaşanmadığını ifade eden ergenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aile içi stres yaratıcı yaşam olayları ile fiziksel istismar arasındaki ilişki Altındağ'da istatistiksel açıdan anlamlı bulunmazken ($p>0,05$); Çankaya'da bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Fakat her iki ilçede ailede stres yaratıcı yaşam olaylarının olduğunu ifade eden ergenlerin daha çok fiziksel istismara maruz kalması ailede stres yaratıcı yaşam olaylarının ciddi bir risk faktörü olduğunu göstermektedir.

Aile içi stres yaratıcı yaşam olayları ile duygusal istismar arasındaki ilişki istatistiki olarak Altındağ'da $p < 0,05$ düzeyinde ve Çankaya'da $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bulgular Altındağ ve Çankaya örneğinde ailede stres yaratıcı yaşam olaylarının yaşandığını ifade eden ergenlerin; bu olayları yaşamadığını ifade eden ergenlere göre daha çok duygusal açıdan daha çok örselendiğini ortaya koymaktadır.

Altındağ'da ergenlerin ailedeki stres yaratıcı yaşam olayları ile cinsel istismar arasındaki ilişki Altındağ'da istatistiksel açıdan anlamlı değilken ($p > 0,05$); Çankaya'da bu ilişki istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p < 0,05$). Buna göre Çankaya'da ailede stres yaratıcı yaşam olaylarının olduğunu ifade eden ergenler, ifade etmeyenlere göre cinsel açıdan daha çok örselenmiştir. Bu bağlamda aile içi stres yaşantıları çocukların cinsel istismara maruz kalması açısından Çankaya'da bir risk faktörü olarak ele alınabilir. Özet olarak denilebilir ki ailedeki stres yaşantıları yaşandığını ifade eden Çankaya'daki ergenlerin fiziksel, cinsel, duygusal açıdan örselendiği görülmektedir. Bu bağlamda ailedeki sorunların ergeni iç ve/veya dış faktörlere karşı daha savunmasız hale getirdiği söylenebilir.

Altındağ ve Çankaya örneğinde babadan anneye fiziksel istismarın yaşandığını belirten ergenlerin fiziksel istismar puan sıralamasının; fiziksel istismarın yaşanmadığını belirten ergenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Her iki ilçe örneğinde de babadan anneye fiziksel istismar ile ergenlere yönelik istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,01$). Bu ilişki özellikle aile içinde babadan anneye olan fiziksel istismarın çocukların da fiziksel açıdan

istismara maruz kalmasına neden olduğunu gösteren niteliktedir. Özellikle babadan anneye fiziksel istismarın her zaman, sık sık ve ara sıra olduğunu belirten ergenlerin fiziksel istismar puan sıralamalarının diğerlerine göre daha yüksek oluşu, babadan anneye fiziksel istismarın çocukların fiziksel açıdan istismarı için ciddi bir risk faktörü olduğunu gösteren niteliktedir.

SONUÇ

Bu araştırmada aile geliri asgari ücretin altında olan (740 TL ve altı) ergenlerin istismara karşı daha hassas konumda yer aldığı bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Altındağ ve Çankaya ilçelerinde karşılaştırmalı olarak ergenlerin istismar yaşantılarına bakıldığında istismarın yalnızca Altındağ'da düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerde değil; Çankaya'da yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerde de yaşandığı ortaya konulmuştur. Bu bağlamda sosyal hizmet veren kuruluşların uygulamalarının her iki sosyo-ekonomik yapıyı içerek biçimde tekrar ele alınması ve dönüştürülmesi gerekmektedir. Sosyal çalışma uygulamalarına bakıldığında bu uygulamaların çoğunlukla düşük sosyo-ekonomik düzeye yönelik olduğu dikkati çekmektedir. Çocuk ve gençlik merkezleri, toplum merkezleri, sosyal yardım veren kuruluşlar gibi pek çok kuruluşun verdiği hizmetlerin yoksullara dönük olduğu dikkati çekmektedir. Oysa bu araştırmanın sonuçlarıyla yüksek gelir ve eğitim düzeyine sahip ailelerin ve çocuklarının da sosyal hizmetlere ihtiyaç duyduğunu ve bu ailelerin desteklenmeleri ve bilinçlendirilmeleri gerektiğini göstermektedir. Güçlü aileler ve geçmiş yaşamında olumsuz yaşam deneyimleri olmayan

güçlü gençler yetiştirebilmek için öncelikle ailelerde çocukların istismara maruz kalması için risk faktörü teşkil eden unsurların üzerinde durmak gerekmektedir. Bu araştırmada ise bu unsurlar aile içi öfke kontrol sorunları, stres yaşantıları ve babadan anneye istismar gibi çeşitli unsurlar olarak bulunmuştur. Şüphesiz ki bu değişkenler çocuğu/ergenini hem içe hem de dışa karşı savunmasız hale getirebilecek riskler taşımaktadır. Bu bağlamda sosyal çalışma mesleğinin koruyucu ve önleyici çalışmaları arasında yer alan uygulamalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu sayede şiddet henüz ortaya çıkmadan müdahale edilebilecektir.

Bunun yanı sıra istismarın ve şiddet olaylarının yalnızca veya çoğunlukla düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde, çocuklarda görüldüğü algısının ve söyleminin hassasiyetle yeniden ele alınması ve değiştirilmesi gerekmektedir. Bu ise ancak yeni bir dil inşası ile mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

Ankara Kalkınma Ajansı (2012). Erişim: 14.10.12, <http://yoksullukharitasi.com/tag/ankara-kalkinma-ajansi/>

Aral, N. (1997). *Fiziksel İstismar ve Çocuk*. Ankara: Tekışık Ofset Baskı.

Arıkan, Ç. (1998). Ailede Çocuğa Yönelik Şiddet. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, 6(1-3-3), 77-87.

Avcı, M. (2011). *Akran İstismarının Sosyal Kökenleri*. A.Gülan, M.R. Şirin, M. C. Şirin (Haz.). Yetişkin Bildirileri Kitabı (s. 182). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Beckett, C. (2003). *Child Protection*. London: Sage Publications.

Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., ve Diğerleri (1994). Ini-

tial Reliability and Validity of a New Retrospective Measure of Child Abuse. *The American Journal of Psychiatry*, 151(8), 1132-1136.

Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez N. ve Güneysu, S. (1991). *4-12 Yaşları Arasında 16.100 Çocukta, İstismar Durumları İle İlgili Bir İnceleme*. E. Konanç, İ. Gürkaynak. (Ed.). Çocuk İstismarı ve İhmalı (s. 45-53). Ankara: Gözde Repro Ofset.

Browne, K. (1990). *Çocuk İstismarına Neler Sebep Olur?* [Bildiri]. Çocuk İstismarının Önlenmesi Konferansı, Ankara.

Bulut, I. (1996). *Genç Anne ve Çocuk İstismarı*. Ankara: Bizim Büro.

Çeşmeci, M. (1995). Further Reliability and Validity Study of the Perceptions of Psychological Maltreatment Inventory for Adolescence. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Boğaziçi Üniversitesi.

Taşdelen, N. (1995). *Examination of the Effects of Perceived Psychological Maltreatment of Mothers on Adolescent's Self Concept, Emotional and Behavioral Problems and Academic Achievement*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Boğaziçi Üniversitesi.

Tahiroğlu, Y., Çelik, G., Avcı, A., Meral, M. ve Çekin, N.(2008). İstismar Olgularında Asılsız Bildiri: Bir Olgü Sunumu. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, Cilt, 9, s. 49-53.

Ercüment, E. (2012). Türkiye'de Çocuk Haklarını Tanıtma, Yaygınlaştırma ve İzlemeye Yönelik Uygulamaların Eleştirel Analizi ve Bir Model Önerisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2012; 23(2), 47-74.

Erkan, G. (2004). Cinsel Yönden İstismar Edilen Çocuklarla Mülakat. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 15 (1), 9-14.

Farrington, D. (2002). *Developmental Criminology and Risk-Focused Prevention*. M. Morgan (Ed.). The Oxford Handbook of Criminology (p. 112-121). Oxford: Oxford University Press.

Finkelhor, D. (1994). Current Information on The Scope and Nature of Child Sexual Abuse. *The Future of Children*, 4(2), 31-53.

- Gökler, R. (2006). Eğitimde Çocuk İstismarı ve İhmaline Genel Bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 47-76.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24 (3), s. 128-134.
- Güneysu, S. (1982). *Ana-Babaların Çocuklara Karşı Tutumları ve Çocuktaki Davranış Problemleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, H.Ü. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı, Ankara.
- İşmen, E. A. (2004). *Aile Çocuk İstismarı Ölçek Geliştirme Çalışması*. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, 207-221.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). *Türkiye'de Ailenin Sürekliliği ve Değişim*. T. Erder (Haz.). 1. Aile Şurası Bildirileri (151-160). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Kars, Ö. (1996). *Çocuk İstismarı: Nedenleri ve Sonuçları*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Kozcu, Ş. (1990). *Çocuk İstismarı ve İhmal*. Ankara: Devran Matbaası.
- Kurdoğlu, M., Kurdoğlu, Z., Güler, A., Özgökçe, Ç. (2010). *Türkiye'nin Doğusunda Çocukluk Çağındaki Cinsel İstismar Olgularının Değerlendirilmesi*. Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi, 7(4), 8-285.
- Oskay, G. (1991). *Dayak Konusunda Ana Baba ve Ergenin Tutumu*. Aile Yazıları, III. T.C.
- Özdemir, A. (1989). *Çocuğun Fiziksel Yönden İstismarı ve İhmal*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztop, D. ve Özcan, Ö. (2010). Cinsel İstismar Vakalarının Sosyo-demografik ve Klinik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Yeni Symposium Journal*, 48(4), 270-276.
- Paslı, F. (2009). *İstismar Kuşkusuyla Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezine Başvuran Çocukların Adli ve Sosyal Bildirim Süreçlerinin İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Disiplinlerarası Sosyal Psikiyatri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, Ankara.
- Sheafor, B. W. ve Horejsi, C. R. (2003). *Techniques and Guidelines for Social Work Practice*. Boston: Allyn and Bacon Publishers.
- Slack, S.K., Holl, J., Mc Daniel, M., Yoo, J. ve Bolger, K. (2004). Understanding the Risks of Child Neglect: An Exploration of Poverty and Parent Characteristics. *Sage Publications*, 9, 395-408.
- Sokullu, F. (2011). *Kriminoloji ve Hukuk Açısından Çocuk İhmal ve İstismarı*. A. Gülan, R. Şirin, C. Şirin (Haz.). Birinci Türkiye Çocuk Hakları Kongresi: 25-27 Şubat 2011-İstanbul: Bildiriler (s. 121-133). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Turhan, E., Sangün, Ö. ve İnandı T. (2006). Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi. *Sted Dergisi*, 15 (9), 153-157.
- UNDP (2012). Erişim: 17.09.12, <http://www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=3475>
- UNICEF (2010). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu*. Ankara: S.H.Ç.E.K.
- Unicef (2007). *Eliminating Violence against Children*. USA: Unicef.
- Ünal, F. (2008). *Çocuk İhmal ve İstismarı*. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (1), 9-18.
- Yıldırım, Ş. (2006). *Ergenlerin Aile İçinde Şiddete Maruz Kalma Nedenleri ve Aile İçi İlişkilerinin Değerlendirilmesi*. H. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Başkanlığı, Ankara.
- Zeytinoğlu, S. ve Kozcu, Ş. (1990). Fiziksel Çocuk İstismarı Konusunda Bir Araştırma. *Seminer Psikoloji*, 6(7), 77- 84.
- Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kora, M. E., Alyanak, B. (2001). Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.